

РАЗГОВОРНЕ ИГРЕ ЗА РАЗВИЈАЊЕ И ПОДСТИЦАЊЕ ДАРОВИТОСТИ И КРЕАТИВНОСТИ ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА И УЧЕНИКА

Апстракт: Игра је моћно средство за подстицање свестраног развоја личности: омогућава когнитивни, емоционални, социјални и физички развој, припремајући дете за свет одраслих. Предмет интересовања овога рада јесу језичке игре помоћу којих деца и ученици откривају могућности језика, упознају се са његовим металингвистичким функцијама, што све има подстицајну улогу, поготово када је реч о даровитима. У фокусу рада су разговорне игре. С. Маринковић (2000: 101) разговор дефинише као један од највећих потреба човекових и истиче да разговор треба вежбати био он једностран или двостран, стваран или замишљен. За потребе овога рада осмишљене су разговорне игре које треба да допринесу томе да се деца предшколског узраста, поготово она даровита, додатно ангажују, усвајајући карактеристике доброга говора и поступке за његову успешну употребу у комуникативним и креативним дискурсима. Будући да инструментализација игара у процесу савладавања школског програма прогресивно опада, или се чак искључује, пажњу смо посветили разговорним играма и у раду са ученицима основних и средњих школа.

Кључне речи: развој говора, настава српскога језика, разговорне игре, деца предшколског узраста и ученици, даровити.

1. Увод

Према Далили Лино (Lino, 2017: 21), игра је и основ учења и развоја креативности код деце. Она је сочиво кроз које деца доживљавају сопствени свет али и свет других, игра пружа арену за креативне активности и процесе, стварајући прилике за иновацију, машту и дивергентно мишљење. Игра је уједно и интелектуални изазов на који дете одговара на свој специфичан трагички начин (Чекановић, 2017: 37); њеном применом подстиче се стварање разнородних и слојевитих језичких творевина које носе виђење и осећање света њихових твораца и имају карактер новине и елементе креативног (Ђорђевић, Келемен Милојевић, 2017а: 40). Игра је лични креативни чин детета (Велишек-Брашко, Милошевић, 2017: 97), најважнија дечја активност. Игра је моћно средство за подстицање свестраног развоја личности јер омогућава когнитивни развој – кроз игру дете проширује опсег свога знања, обогаћује језик, јача вербалне потенцијале – али и емоционални, социјални и физички развој, припремајући дете за свет одраслих. Између различитих врста елементарних, компјутерских и традиционалних игара, драмских игара, игара улога, логичких игара, за предмет интересовања овога рада бирамо језичке игре, првенствено разговорне језичке игре.

¹ ivanacurcin@yahoo.com

² ljiljakelemen@gmail.com

Милорад Наумовић у својој *Методици развоја говора* (2000: 62–73) наводи да је разговор први облик комуникације са децом и прилагођен је њиховим комуникационим могућностима и њиховој моћи схватања. Овај облик комуникације је пратилац целокупне васпитачеве активности с децом. Његова питања, потпитања и подстицаји доприносе подстрекивању деце на разговор и говорно испољавање. Аутор истиче да разговор може бити: неприпремљен, свакодневни, и припремљен, осмишљен и са циљем). Осмишљен разговор има своју тему, предмет, садржај, ток, поступак, радно-игровна средства која ће се користити, место и време, корелацију с другим методама и областима рада и васпитно-образовне циљеве и задатке који ће се разговором остварити.

У *Методички креативне наставе српскога језика и књижевности* разговор (дијалог) се дефинише као један од највећих потреба човекових, а први вид разговора јесте гугутање с мајком, потом реални дијалог егоцентричне фазе, дијалог с луткама и играчкама итд. (Маринковић, 2000: 101). Дијалог укључује две говорне особе (говорника и саговорника), у њему се смењују говорење и слушање.³ У дијалогским вежбама или вежбама разговарања деца и ученици уче да искажу мисли, осећаје и доживљаје, а добра вежба је важан темељ за учинковит разговор (Ivis, Škarić, 2007: 184).

У комуникацији с другима, деца и ученици: а) изражавају индивидуалне особине личности, б) развијају способност примереног и сврховитог усменог изражавања, в) унапређују степен језичкога знања и богате речник, г) усвајају ортоепско-граматичку правилност и реченичну структуру, д) усвајају правила постављања јасних питања и давања (прецизних) одговора, њ) језичним јединицама прилагођавају визуалне и аудитивне говорноизражајне вредности, е) остварују течност, разумљивост и стилску функционалност вербалнога израза.⁴ Речју, разговорне игре, усклађене са способностима и потребама деце и ученика, подстичу ученикову свест о важности говора као основне и најчешће људске делатности успостављања и остваривања језичне комуникације (Pavličić, Franić, 2005: 186).

Сматрамо да би интензивирање употребе разговорних игара допринело томе да се деца предшколског узраста и ученици, поготово они даровити, додатно ангажују, усвајајући карактеристике доброга говора и поступке за његову успешну употребу у комуникативним и креативним дискурсима. А учествујући у језичким играма, млади откривају могућности језика, упознају се са његовим металингвистичким функцијама, што све има подстицајну улогу и појачава степен занимљивости, те доприноси радној али и пријатној и опуштеној атмосфери.

Игре су уобичајене у раду са децом предшколског узраста, а њихова инструментализација у процесу савладавања школског програма прогресивно опада, или се чак искључује. Међутим, Никола Трнавац напомиње „да је све више оних који траже да игра нађе своје место на свим ступњевима образовања, од децјег вртића до универзитета” (Трнавац и др., 1991: 13). Стога у раду пажњу посвећујемо како играма намњеним у раду са децом предшколског узраста, тако и играма искористивим у раду са ученицима основних и средњих школа.

³ О дијалогу и слушању као компатибилним језичким вештинама и значају њиховог развоја у наставној комуникацији, те планирању дијалога у настави језика в. Вељковић Станковић (2013: 74–83).

⁴ В. Електронски извори. Sandra Kovačević. *Govorne vježbe u nastavi jezičnoga izražavanja*.

2. Разговорне игре на предшколском и основношколском узрасту

Разговорне игре могу се употребити у раду са децом јасленог и предшколског узраста, како у *мотивационој припреми* тако и у другим етапама усмерених активности из развоја говора, као нпр.: *разговор о сликама (догађају, доживљају), разговор о књижевноуметничком делу (филму, представи), разговор о тексту (методичка интерпретација текста)* и сл. (в. Келемен Милојевић, 2017: 47–48, 85).

Разговор о сликама може да се реализује на следећи начин: васпитач показује слике и води разговор са децом о њима. Сlike могу бити откриване једна по једна или све одједном. Деца, уз помоћ васпитача, уочавају шта је на свакој слици: уочавају појединости (облике, боје, ликове), односе и релације и упоређују појединости на сликама. Васпитач може да их подстиче питањима: *Ко се налази на првој слици? Шта ради? Где се налази? Како се осећа? Кога видите на другој слици? Шта се догодило? Ко је дошао?* итд. Сlike које се користе треба да имају ликове и догађаје које дете може да препозна и разуме и о којима ће радо говорити. Ако се прича о догађају или доживљају, оно мора бити добро методички организовано. Доживљаји могу бити индивидуални или заједнички (излети, екскурзије, приредбе, путовања). Деца понекад мешају причање и извештавање. Ако дете објективно наводи редослед догађаја, а не уноси ништа своје, то може да осиромаша причање. Циљ причања није репродуковање фабуле, већ богаћење говорне и језичке културе деце (Милатовић, 2011: 335–336).

Разговор о тексту (методичка интерпретација) је етапа рада са децом предшколског узраста којој треба посветити највише времена јер од њега зависи како ће деца да схвате књижевно дело. Дете темељи своја литерарна интересовања на емоционалности, чуђењу, радозналости, жељи за сазнавањем, игри и фантазијским елементима. Зато је важно да се разговор о књижевном делу, односно тумачење књижевног дела, заснива на:

- *игри*, која је увек у центру дечјих интересовања;
- *динамичности*, која је једно од основних обележја дечјег доживљавања и сазнавања, а испољава се у виду жеље за променом, изненађењима, акцијом, што се у васпитно-образовној пракси може остварити учесталијом променом методичких поступака, који активирају децу, омогућујући им слободну и неспутану литерарну комуникацију;
- *очигледности*, која се обезбеђује коришћењем различитих очигледних средстава из ликовног, музичког подручја, као и масовних медија;
- *имагинацији*, која се ослања на изражену дечју способност саживљавања, замишљања и стварања представа које су изазване снажним деловањем поетских слика.

Питања која се постављају деци у току разговора морају бити јасна, недвосмислена, да логички проистичу из самог текста, морају да наводе децу предшколског узраста на размишљање, асоцирање и повезивање књижевних чињеница. Добро осмишљена питања, подстицајна и откривалачка, динамични разговори, јасно дефинисана сазнања и ставови – разговор чине успешнијим.

Најосновније визуелно средство, које се и најчешће користи у разговору са децом предшколског узраста, јесу лутке. Оне су помоћно и незаобилазно средство у раду на развоју говора и имају свакодневну примену у вртићима. Најважнија функција им је покретање мисаоног, фантазијског и емоционалног света детета. Лутке се могу користити приликом мотивисања деце за слушање прича и песама, причања, тумачења и препричавања садржаја, вежби артикулације, учења стихова напамет, импровизације

и драматизације прича. У мотивационој припреми деце лутка може да се обрати деци на самом почетку активности и да поведе разговор у жељеном смеру. Деца тада прелазе у фазу директне комуникације с њом, заборављајући на васпитача и његово посредовање. При учењу стихова напамет, препричавању или утврђивању приче, лутка може „ући” у активност да би показала шта је она запамтила и научила и тако допринети живости и занимљивости овог дела активности у којем деци понекад опада концентрација (в. Келемен Милојевић, 2017: 53).

Циљ имплементације разговорних игара јесте да децу подстакну на дијалог, да негују особине доброга говора и језичко стваралаштво деце. Са тим циљем сврсисходно је извођење и следећих игара:

Разговор с плашљивим зецом. – Од деце се захтева да замисле да воде разговор са плашљивим зецом. Васпитач подстиче децу да промисле и кажу како ће са плашљивим зеком да разговарају. Постављају им се питања следећег типа: *Хајде да разговарамо са плашљивим зецом. Како ћемо то учинити? Шта да га питамо? Шта ли ће нам он испричати? Шта ћемо да му саветујемо?* и сл. Разговор се може водити са непослушном лутком, немирним псићем, неуредним креветом, лењом жабицом и сл. Од надарених се могу очекивати занимљива и креативна питања и одговори, а најуспелији дијалози могу се и драматизовати (в. Маринковић, ²2000: 101).

Разговор животиња. – Једно дете у улози гаврана говори „кра-кра”, а друго у улози врапца „див-див”. Они су нашли комад хлеба и на свој птичји начин се договарају како да га поделе. Нагласак се мења у зависности од тога да ли се препиру, или као добри другови деле храну, изражавају своја осећања (в. Каменов, 2010: 32).

Разговор лутака. – Одаберу се две лутке, које представљају ликове из приче или бајке, ТВ јунаке или особе из вртића. Лутке се повере једном пару деце да у њихово име разговарају међу собом и са ширим аудиторијумом (групом деце и васпитачем). Нарочито је занимљиво када се типичне личности налазе у нетипичним условима (*Црвенкапа и крокодил су дошли у вртић...*). Овакав разговор је могућ и између више лутака од којих по једну држи свако дете. Најбоље је да то буду лутке познате деци из луткарског позоришта, јер тако имају дефинисане ликове и њихове особине. Деца могу да импровизују представу луткарског позоришта – лутке се претходно описују уз истицање карактеристика личности које представљају (в. Исто: 157–158).

На млађем школском узрасту ученици се могу подстицати да осмисле разговоре са нпр. ветром, звездом и сл. а за такву активност потребни су импулси следећег типа: *Шта би било када би ветар/звезда/Месећ проговорио? О чему би нам причао/ла? Шта бисте га/је питали? Шта би нам ветар/звезда/Месећ одговорио?* Даље, за саговорнике замишљених дијалога могу се изабрати предмети који свакодневно окружују децу: *Разговор са ђачком торбом, Разговор са клупом, таблом, кредом, школским дневником* и сл. Верујемо да би овакве инструкције подстакле машту ученика, откриле њихове страхове и надања, те допринеле развијању успешне комуникације на млађем основношколском узрасту.

Помоћу разговорних игара могу се ученици подстаћи и да повезују знања из различитих области. У том смислу, наставник од ученика може захтевати да се нпр. досете онога што су учили о неживој природи, те да пронађу везу нпр. између Сунца и папирне марамице⁵. О својим запажањима ученици причају у форми дијалога. Такође, разговорне игре на млађем школском узрасту могу да послуже за вежбање управног и

⁵ В. Електронски извори: *Разредна настава*.

неуправног говора, затим се могу применити при осмишљавању шaljивог разговора између оца и ћерке, два учитеља или учитеља и родитеља, слона и мрва итд.

Од деце старијег основношколског узраста може се захтевати да преобликују недијалогски текст у дијалогски, да осмисле кратке усмене и писмене драматизације, или да напишу замишљени интервју са популарним јунацима са малих екрана. Посебна врста вежбања може бити уклапање дијалога у различите приповедне облике (прича, стрип, репортажа) (Тежак, 2003: 461–462).

3. Интерактивни књижевни текстови за децу и младе као вид разговорних игара

Интерактивни књижевни текстови пружају читаоцима активно учешће у стварању самог књижевног дела и могућност да се стваралачки изражавају. У домаћој литератури за децу има много таквих текстова, али ћемо за потребе рада издвојити приче писца Игора Коларова.

У књизи „Цепне приче” интерактивна прича *Цин коме је фалила даска у глави* (Коларов, 2010: 59) се састоји из два дела: први део има садржај нонсенсног типа, а у другом делу приче има недовршених реченица у којима треба иза бројева да се убаци, тј. наведу речи које недостају, а да притом, дете добро размисли који облик речи ће употребити. У причи се може доћи и до значења фразеолошких израза, нпр. *фали му, недостаје му даска у глави* – „глуп је, неразборит је, блесав је”:

Био једном један цин.

(Ма немој? А како да знамо да није било два Цина двапут?)

Цин је имао велике руке, велике ноге и велику главу. Е, баш у тој глави је било свега и свачега: бицикл, кавез за мајмуне, шатор, килограм диња, четке, неколико бубашваба, тегла цема, три поцепане енциклопедије, гусеница, јато глиста, и остало. Свега је, дакле, било, осим даске. Толика главуца, а у њој ни једне једине даске. Страшно!

Цин је био много тужан због тога. Ох, шта би све могао да уради са даском, само да ју је имао...

То није све. Постоји теорија да је Цин имао још неке недостатке.

Ево ове:

Фалило му је 4 _____ у носу, 5 _____ у увету, 1 _____ у десној ноzi, 8 _____ у стомаку.

– Баш ме брига шта ми фали у носу! – дере се Цин. – Ја хоћу даску, и тачка!

Био једном један Цин.

И стварно му је фалила даска у глави.

У истој књизи Коларов је написао за децу много прича поменутог типа, које васпитачи и учитељи могу да примене у функцији разговорних игара: *Чудан дан, кроз!* (51), *Супер-прича о Сандри* (58) итд.:

ЧУДАН ДАН, СКРОЗ!

Јуче сам имао сасвим чудан дан. Отприлике, овако...

Чим сам се пробудио, угледао сам једну троугласту птицу. Летела је у цик-цак, а онда је одлетела. Одмах затим, приметио сам како један зелени паук цогира око моје куће.

Мислио сам да сањам, али не! Он је упорно трчао, а ја за њим. Тако сам претрчао седам и по милиона километара. Када сам се уморио, сео сам на једну мирну и лепу корњачу. Каква грешка! Испоставило се да је то летећа корњача! Ух, летели смо бар 1012 пута око света. Тада сам приметио још неке чудне ствари: љубичасто море, глисту која свира виолину, свилени хеликоптер, књигу без листова, невидљиву тарту коју је целу неко појео (па зато и није имало шта да се види), школу која се гужва и баца кроз прозор, и слично.

Шта мислите, шта сам још видео?

Тачно! Браво!
Ипак... А одакле Ви то знате?

Интерактивна проза за децу млађег узраста садржи све елементе потребне за развојно деловање, нарочито за подстицање стваралачке маште, као и довољно елемената за усвајање и правилан развој говора – усвајање и развијање морфолошког система. Приче „играчке” могу научити децу да посматрају, ослушкују, размишљају и одгонетају, са циљем бољег дијалога и језичког стваралаштва (исп. Келемен, 2016).

4. Разговорне игре и вежбе у раду са ученицима средњих школа

Истраживање ортографске норме у писменим задацима ученика средњих школа (Ђорђевић, 2015) показало је упадљив недостатак дијалога у писменим задацима; врло је мало и тема за писмене задатке којима би се овакав облик изражавања подстакло (Ђорђевић, 2017: 36–38). Ретко одлучивање за дијалог као форму приповедања открива недовољну припремљеност ученика и површност у њиховом изражавању (исп. Вељковић Станковић, 2011: 402). Стога сматрамо да би на школским часовима, како редовне тако и додатне наставе, требало више пажње посветити дијалошкој форми (која је условљена и развијеном културом слушања), те повезивању културе усменог и писменог изражавања (базирано на расправи/дијалогу, слушању и др.). Након циљних вежби (најпре усмених), домаћих задатака, слушања и записивања разговора и др. наставници би могли очекивати и више дијалога у писменим радовима. Разговорне вежбе и игре у рад са ученицима средњих школа могу се имплементовати на различите начине. У наставку представљамо неке могућности увођења ових игара и вежби у редовни и додатни наставни рад.

Разговорне вежбе као део припрема за израду писмених задатака. – Ученицима на часу *припреме за писмене задатке* треба омогућити да усмено излажу, при чему их ваља ограничити временски или бројем реченица. Половина одељења имала би при томе задатак да говори на тему сличној теми за писмени задатак који следи, а друга половина коментарисала би шта је речено добро, шта не, шта се могло боље изразити и како. У овом дијалогу учествовао би и наставник употребљавајући одређене технике вођења дијалога. Тако је, на пример, важно да наставник и ученици говоре по одређеном реципроцитету и, као саговорници, следе један другог у

преношењу информација (приликом промене улоге слушаоца у улогу говорника треба правити глатке прелазе). На саопштени исказ ученик треба од наставника одмах да добије повратну информацију; добро би било да она садржи и исправак грешака које је ученик евентуално начинио говорећи. При томе, наставник треба да усмерава дијалог тако да садржи питања и отвореног и затвореног типа. Током разговора врши се рекапитулација реченог ради заокруживања и тематизације, а ученици треба и да кратко понове оно о чему се говорило да би уверили наставника о усвојености знања и да су градиво разумели (исп. Петровачки и Савић, 2012: 319).

Вежбе активног слушања као (пред)услов успешног разговора. – О слушању у настави језика говори Драгана Вељковић Станковић разликујући слушање као интерпретативни процес, активни и интерактивни процес; ауторка објашњава унутрашњи и спољашњи модел слушања (исп. Вељковић Станковић, 2013: 85–87), указујући на последице игнорисања значаја слушања. Јелица Јокановић-Михајлов истиче да код нас култура слушања није на потребном нивоу (в. Јокановић-Михајлов, 2012: 47). Сматрамо да би врло корисно било у припрему за писмени задатак уврстити и вежбе и игре којима се развија овај неопходан део опште културе. Ученике стално треба подсећати на важност пажљивог слушања за успех било које комуникације. Са тим циљем са ученицима се могу водити разговори о свакодневним говорним ситуацијама у којима је пажљиво слушање од изузетне важности.

Разговорне вежбе и тематика писмених задатака. – Ученици би могли да на писменом задатку осмисле дијалог нпр. између два ученика о прочитаној лектури, или (замишљени) дијалог ученика са писцем чија дела су обрађивана на претходним часовима књижевности (уп. „Мој замишљени разговор с Стеријом”), а занимљиве и креативне одговоре, поготово од даровитих, можемо очекивати на тему: „Дијалог са самим собом”. Са ученицима треба вежбати како гласни или спољашњи разговор, тако и унутрашњи, те реални и иреални дијалог, и у том смислу формулисати поједину тему писменог задатка.

Разговорне игре за часове додатне наставе. – За часове додатне наставе, имајући у виду фокус овога рада, предлажемо реализацију једног часа ван учионице, применом тзв. *дијалошке шетње*.⁶ Овим поступком ученици треба да постигну виши ниво слушања, те подигну свест и разумевање из друге перспективе (фокализација). Слушалац се потпуно фокусира на речи свог *дијалошког партнера* без икаквог прекидања, посматрајући притом своје властито слушање (*обраћам ли пажњу, када примећујем ток мисли, када осећам потребу да дам коментар* и сл.). Улога говорника је да буде потпуно „уроњен” у своје мисли. *Дијалошки парови* требало бу да буду представници различитих гледишта. Шетња траје око 45-60 минута (један школски час). Важно је јасно одредити циљ вежбе. Задатак парова је да мењају улоге – свака особа (*дијалошки партнер*) има 15-20 минута у којем он(а) само слуша или само говори док друга особа ради супротно. Пре него што партнери промене улоге, заједно шетају 2-3 минута у тишини. Следеће правило игре је да се *дијалошки парови* током шетње у највећој могућој мери суздрже од гледања једно у друго. Слушалац не би требало да буде ометан другим невербалним знаковима комуникације од стране говорника, треба да се фокусира искључиво на оно што чује. За особу која говори ово правило треба да створи сигурнију зону, потпуно фокусирање на говорење. Када оба партнера усвоје обе улоге, разговарају о ономе што се догађа у одређеном моменту *дијалошке шетње* – на тај начин стварно улазе у заједнички дијалог. То треба да

⁶ В. Електронси извори: *Дијалошка шетња*.

охрабри ученике да поделе своје приче, прошле и садашње, као и будуће намере итд. Пре почетка евалуације рада *дијалошких парова*, ученици имају неколико минута неометаног времена, када ће позвати саговорнике да се присете и забележе значајна размишљања, искустава. Током групног извештавања ученици издвајају шта им је било важно и како су се осећали у две различите улоге – улоге говорника и саговорника.

Закључак

Проф. др Владимир Михајловски из Републике Македоније описујући употребу језичких игара у раду са даровитом децом предшколског ураста, издваја следеће предуслове без којих се не би могле успешно реализовати језичке игре и вежбе:

a) Sva su djeca potencijalno sposobna, samo treba razvijati njihove odgovarajuće sposobnosti; b) Treba nastojati održavati kontinuirani, redovni i kvalitetni organizirani rad s potencijalno nadarenom djecom; c) Potrebno je dosledno ostvarivanje modela govorne igre u okviru glavnoga i završnoga evolutivnoga dijela odgojno-obrazovne aktivnosti; ĉ) Permanentno se treba poštovati osobnost djeteta kako bi se izgradilo samopouzdanje u vlastite snage, kako bi dijete bilo uvjeren u svoje sposobnosti i moglo steći osobnu sigurnost; é) Kod djece predškolske dobi treba se kontinuirano vježbati slobodna komunikacija i sveukupne aktivnosti u vrtiću, ne samo sa drugom djecom nego i s odraslima u cilju da se postignu svi neophodni uvjeti za daljnji uspeh djeteta u vrtiću i daljnji razvoj njegovih sposobnosti (Mihajlovski, 2006: 57).⁷

Овоме додајемо да је важно и током основне школе, посебно средње школе, наставити рад на подстицању имплементације игара и вежби усмерених на увежбавање разговора. Јер разговор треба вежбати био он једностран или двостран, стваран или замишљен. То у великој мери зависи од креативности и методичке компетентности васпитача и наставника. Исто тако, довођење говорних узора један је од сврховитих начина да се подстакне неговање квалитетног разговора. Пожељни узори су добри говорници и беседници, писци, медијске личности, сценски уметници (Цветановић, 2001: 81), који, када је реч о писцима, као што пишу – занимљиво и метафорично говоре. Деци и ученицима треба дати могућност да заједно са писцима говоре омиљене стихове или заједно стварају нове текстове. Сваки разговор са 'људима од пера' био би добра говорна пракса и за васпитаче.

Литература:

- Велишек-Брашко, О., Милошевић, Т. (2017). Игра као метод подстицања стваралаштва. У: *Зборник резимеа са 23. округлог стола о даровитима: Даровитост и креативни приступи учењу*. [прир. Гојков, Г., Пртљага, С.]. Вршац: Висока школа струковних студија за васпитаче „Михаило Палов”, стр. 97.
- Вељковић Станковић, Д. (2011). Утицај савремене технологије: емотикони као супституенти вербалне и невербалне комуникације. *Научни састанак слависта у Вукове дане* 41/1, 391–404.
- Вељковић Станковић, Д. (2013). *Комуникативни приступ у настави српскога језика*. Београд: Чигоја штампа.

⁷ В. Електронски извори: Vladimir Mihajlovski. *Vježbenički model govorne igre s darovitim djecom predškolske dobi*.

- Ђорђевић, И. (2015). *Ортографска норма у писменим задацима ученика средњих школа као путоказ модерне наставе правописа*, (необјављена докторска дисертација). Београд: Филолошки факултет, Универзитет у Београду.
- Ђорђевић, И. (2017). *Тематика писмених задатака из предмета Српски језик и књижевност у школској 2010/2011. години (средња школа)*. Вршац: Висока школа струковних студија за васпитаче „Михаило Палов”.
- Ђорђевић, И., Келемен Милојевић, Љ. (2017). Подстицање језичког стваралаштва деце предшколског узраста и ученика применом парадигматских игара. У: *Зборник резимеа са 23. округлог стола о даровитима: Даровитост и креативни приступи учењу*. [прир. Гојков, Г., Пртљага, С.]. Вршац: Висока школа струковних студија за васпитаче „Михаило Палов”, стр. 40.
- Јокановић-Михајлов, Ј. (2012). *Прозодија и говорна култура*. Београд: Друштво за српски језик и књижевност.
- Каменов, Е. (2010). *Мудрост чула, 4. део: Дечје говорно стваралаштво*. Нови Сад: Dragon Games DOO.
- Келемен, Љ. (2016). *Методички приступ усвајању морфолошких облика речи*, (необјављена докторска дисертација). Београд: Учитељски факултет, Универзитет у Београду.
- Келемен Милојевић, Љ. (2017). *Методика развоја говора – приручник за припрему испита и самосталан рад студената*. Вршац: Висока школа струковних студија за васпитаче „Михаило Палов”.
- Коларов, И. (2010). *Цепне приче*. Нови Сад: Дневник.
- Маринковић, С. (2000). *Методика креативне наставе српског језика и књижевности*. Београд: Креативни центар.
- Милатовић, В. (2011). *Методика наставе српског језика и књижевности у разредној настави*. Београд: Учитељски факултет. [Ову књигу су приредиле: Зорица Цветановић, Валерија Јанићијевић и Вишња Мићић.]
- Наумовић, М. (2000). *Методика развоја говора: приручник за студенте виших школа за образовање васпитача и за васпитаче*. Пирот: Виша школа за образовање васпитача.
- Петровачки, Љ., Савић, М. (2012). Комуникативни приступ непотпуним или специјалним реченицама. *Књижевност и језик* 59 /3–4, 315–326.
- Трнавац, Н., Концић, Љ., Мозетић, О., Јукић, Р., Крагујевић, Г., Стојановић, Г. (1991). *Дидактичке игре*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства; Педагошка академија за образовање учитеља (Краљево: Слово).
- Чекановић, Ј. (2017). Истраживачке игре у процесу подстицања стваралаштва и даровитости на предшколском узрасту – практични домети. У: *Зборник резимеа са 23. округлог стола о даровитима: Даровитост и креативни приступи учењу*. [прир. Гојков, Г., Пртљага, С.]. Вршац: Висока школа струковних студија за васпитаче „Михаило Палов”, стр. 37.
- Ivas, I., Škarić, I. (2007). *Razgovori o retorici*. Zagreb: FF press.
- Lino, D. (2017). Igra kao osnov učenja i razvoja kreativnosti kod darovite dece. У: *Зборник резимеа са 23. округлог стола о даровитима: Даровитост и креативни приступи учењу*. [прир. Гојков, Г., Пртљага, С.]. Вршац: Висока школа струковних студија за васпитаче „Михаило Палов”, стр. 21.
- Ravlićević – Franić, D. (2005). *Komunikacijom do gramatike*. Zagreb: ALFA.
- Težak, S. (2003). *Teorija i praksa nastave hrvatskoga jezika 2*. Zagreb: Školska knjiga.

Електронски извори:

- Vladimir Mihajlovski. *Vježbenički model govorne igre s darovitim djecom predškolske dobi*. <file:///C:/Users/10/Downloads/05_VLADIMIR_MIHAJLOVSKI.pdf> 4. 4. 2018.
- *Дијалогска шетња*. <http://personcentredplanning.info/images/OnlineKnowledgeCenter/Croatian/Exercise_Dialogue_walkcroatian.pdf>10. 5. 2018.

- *Разредна настава*. <<https://razrednastava.wordpress.com/>> 15. 5. 2018.
- Sandra Kovačević. *Govorne vježbe u nastavi jezičnoga izražavanja*. <<https://repositorij.ffos.hr/islandora/object/ffos%3A1590/datastream/PDF/view>> 15.5.2018.

Ivana Djordjev, PhD

Ljiljana Kelemen Milojević, PhD

Preschool Teacher Training College "Mihailo Palov"

Vrsac

TALKATIVE GAMES FOR DEVELOPING AND ENCOURAGING GIFTEDNESS AND CREATIVITY OF PRESCHOOL CHILDREN AND PUPILS

Summary: The game is powerful instrumentality for encouraging comprehensive development of personality: allows cognitive, emotional, social and physical development, preparing a child for the adult world. The subject of interest in this work are language games by which children and pupils discover the language skills, get acquainted with his mental and linguistic functions, which has an incentive role, especially when it comes to gifted ones. In the focus of the work are talkative games. S. Marinković (2000: 101) defines the conversation as one of the greatest needs of mankind; the conversation should be practiced either one-sided or double-sided, real or imagined. Designed talkative games that should contribute to pre-school children, especially those who are gifted are further engaged, adopting the characteristics of good speech and the procedure for its successful use in communicative and creative discourses. Since the instrumentality of games in the process of mastering the school curriculum progressively decreases, or even excludes, we devoted attention to talkative games in working with students of elementary and secondary schools.

Key words: speech development, teaching Serbian language, talk games, pre-school children and pupils, gifted.